

Kocsis-Buruzs Gábor

ELŐZETES JELENTÉS BERETTYÓÚJFALU-SOMOTA-DŰLŐ, 2. LELŐHELY

ÉSZAKI RÉSZÉNEK RÉGÉSZETI FELTÁRÁSÁRÓL

2015. március 20. és 2015. július 1. között a debreceni Déri Múzeum megbízásából végeztek a Salisbury Kft. munkatársai feltárást Berettyóújfalu határában.¹ A lelőhely közel félúton fekszik a modernkori Berettyóújfalu települése és Szentpéterszeg között, közvetlenül a jelenlegi műúttól északra egy lankásan emelkedő domboldalon. (1. ábra) A jelentés témáját adó feltárást az M4-es autópálya M35–M4 csomópontja és az új tervezett határátkelő közötti szakaszának építése indokolta. Az előzetes kutatások alapján feltételezhető volt, hogy a jelenlegi műútnak mind a déli, mind az északi oldalán előkerülhetnek régészeti jelenségek. A tervezett nyomvonal itt északnyugat-délkelet irányban éri el a modern közutat. A feltárást több mint 17 000 négyzetméteren történt, melynek során újkőkori (AVK), késő rézkori (Baden), szarmata és gepida jelenségek kerültek elő. Jelen tanulmányban csak az újkőkori (Alföldi Vonaldíszes Kerámia) jelenségekkel foglalkozom.

Újkőkori, Alföldi Vonaldíszes Kerámia (AVK)

A lelőhely észak-dél irányú kiterjedésének közel felétől kerültek elő az első neolitikumhoz sorolható objektumok, majd észak felé haladva szinte egyeduralkodóvá váltak a korszak jelenségei. Egy kút (OBNR 352 SNR 386), két nagyméretű anyag-gödör (OBNR 192 és OBNR 300), tíz darab északnyugat-délkelet irányú, hosszúka, ellipszis alakú gödör (OBNR 100, OBNR 310, OBNR 348, OBNR 350, OBNR 364, OBNR 382, OBNR 383, OBNR 384, OBNR 388, OBNR 386), két temetkezés (OBNR 294; OBNR 100, SNR455; OBNR 402) és kettő – a hosszanti gödrökhöz kapcsolódó – kerítő árok (OBNR 381, OBNR 385) került feltárássra. (2. ábra)

Az előkerült jelenségek alapján arra lehet következtetni, hogy a feltárt területen egy középső neolitikus, falusias település állhatott. A település szerkezetének alapját két, egymással közel párhuzamos, északkelet-délnyugat irányú házsor alkothatta. A házsorok jelenlétére és szerkezetére az előbb említett 10 db hosszanti gödör utalt.

¹ Az ásatást Farkas Zoltán vezette, ezúton is köszönöm neki, hogy az őskori telep publikálásához hozzájárult.

Házsorok

A déli házsor (3. ábra)

Ezt a településszerkezeti egységet az OBNR 100-as, OBNR 300-as, OBNR 310-es, OBNR 348-as és az OBNR 350-es számú jelenségek alkotják. A két házsor közül ennek a felismerése terepi körülmények között nehezebb volt, mert az OBNR 300-as jelenséget a vele közel egykorú neolitikus, az OBNR 310-es, OBNR 348-as, OBNR 350-es gödrök pedig népvándorlás kori beásások bolygatták. Az említett jelenségek északkelet-délnyugat irányban megnyújtott, szabálytalan ellipszis alakú gödrök, aljuk egyenetlen, és betöltésük alapján hosszabb ideig is nyitva állhattak. Betöltésük nagy mennyiségű kerámiát, állatcsontot és növénylenyomatos paticst tartalmazott. Elhelyezkedésük és leletanyaguk alapján a lelőhely feldolgozásának térképészeti szakaszában, valamint a feltárás során készített drónfelvételek segítségével azonban jól azonosíthatóvá váltak. A korszak hosszúházaira jellemző nagy mennyiségű cölöplyuk² beásása nem volt megfigyelhető az ásatás során. A gödrök párhuzamos elhelyezkedése és a köztük lévő üres tér ugyancsak alátámasztja a házsor jelenlétét. Ezek alapján a déli házsorban négy, illetve öt épület helyzete valószínűsíthető. Az I. számú épület az OBNR 100-as és OBNR 300-as objektumoktól délnyugati irányba helyezkedhetett el. A II. számú az OBNR 100-as és OBNR 310-es gödrök között található, (A) a III. és IV. számú az OBNR 310-as és az OBNR 348-as közötti nagyobb üres térben, az utolsó, V. épület pedig a 348-as gödörtől északkeletre, részben az ásatás határán túlnyúló területen.

Az északi házsor (4. és 5. ábra)

Ezt a házsort az OBNR 383-as, OBNR 384-es, OBNR 385-ös és OBNR 388-as jelenségek alkotják. Tájéolásukban a gödrök és az általuk alkotott házsor is megegyezik a déli házsor északkelet-délnyugati irányával. Ezek a gödrök is északnyugat-délkelet irányúak voltak, alakjuk azonban jóval közelebb állt a szabályos, elnyújtott ellipszishez, mint a déli házsor esetében, és bolygatás sem érte őket a feltárást megelőző időszakokban. A házak jelenlétére itt sem a cölöpök alapozásaként szolgáló kisméretű gödrök, hanem a hosszanti gödrökből előkerülő, nagy mennyiségű patics, kerámia, állatcsont és kő utaltak. A gödrök közötti üres terek alapján itt is feltételezhetően hosszúházak álltak. A házsor elemeinek elhelyezkedése alapján és betöltésükben megfigyelhető szuperpozíciók segítségével egy relatív idősor is felállítható.

² Domboróczki: 2001. 71–72.

Erre a házsorot déli és délkeleti irányból határoló keskeny és sekély árok (OBNR 381) feltárása közbeni megfigyelések adnak lehetőséget. Ez az árok párhuzamosan indul az OBNR 383-as és OBNR 382-es gödrökkel és északnyugat-délkelet irányú szakaszán metszi az OBNR 382-es gödröt. A két jelenség betöltése alapján az árok bizonyult fiatalabbnak. Miután metszi az említett gödröt, kb. 5 méter után északkeleti irányba fordul, és elhalad az OBNR 383-as és az OBNR 384-es gödrök keleti végénél. Az OBNR 384-es gödör keleti végétől északabbra fut tovább, ahol OBNR 385-ös számon dokumentáltuk. Az időrend, mely egyelőre két fázisra osztható, a következőképpen írható le.

Amennyiben feltételezzük, hogy a házak közel megegyező alapterületet foglalnak el a hosszanti gödrök között, akkor az első fázisban egy három épületből álló sor épülhetett fel, melyek közül az első (I.) az OBNR 382-es és OBNR 383-as gödrök között, a második (II.) az OBNR 383 és OBNR 384 között, a harmadik (III.) pedig az OBNR 384-től északkeletre állhatott. A következő fázisban lecsökkenhetett a házsor mérete, esetleg északkeleti irányba eltolódhatott a helyzete. Erre az alapján lehet következtetni, hogy az előző fázisban felépült I. számú ház helyén kiásásra került az OBNR 381-es árok, ez csak akkor történhetett meg, ha itt már nem állt épület. Ezt alátámasztja, hogy az OBNR 382-es gödör már feltöltődött, mire az árkot beleásták, mert annak betöltése tisztán követhető a gödör felső rétegében. Az első fázis II. számú háza megérhette a második fázist is, mert az alapjául szolgáló terület érintetlen maradt, továbbá a kiásott árok igazodik a ház területét határoló objektumokhoz. A III. számú épület is lebontásra kerülhetett a második fázisra, mert területén kiásásra kerültek az OBNR 385-ös árok, az OBNR 386-os és az OBNR 388-as gödrök is. Ezek alapján a házsor folytatása csak ezektől az objektumoktól északkeletre képzelhető el, erre a területre azonban már nem terjedt ki a feltárás.

A házsorok esetében a cölöplyukak hiányát indokolhatja azoknak a többi jelenséghez képest sekély kiképzése. Lehetséges, hogy a cölöplyukak nem érték el a jelenlegi altalaj határát, és az évezredek óta lezajló eróziós folyamatok elpusztíthatták a cölöplyukakat tartalmazó humuszrétegeket, hiszen a lelőhely e része egy lankás domboldalon fekszik. Ezekhez hasonló szerkezetű településeket figyeltek meg Domboróczki Lászlók is Füzesabony-Gubakút, Mezőszemere-Kismari-fenék, Füzesabony-Szikszóberek és Ludas-Varjú-dűlő településeken is.³

³ Domboróczki: 2009. 79–80.

Temetkezések

A telepen megfigyelt házsorok közelében három zsugorított temetkezés is előkerült, ami jellemző a korszakra, hiszen ekkor még a temető és a telep nem különül el határozottan.⁴

OBNR 294 SNR 309

Délkelet-északnyugat tájolású, bal vállára fektetett, erősen zsugorított fiatal személy váza. Arca déli irányba néz, lábait térdben behajlították és a medence irányában felhúzták, kezeit a törzse előtt könyökben behajlították és az arca elé húzták. Kézfejének csontjai a koponya alól kerültek elő. A váz viszonylag jó megtartású, fiatal kora miatt csontjai részben felszívódtak. Melléklete nem volt. A déli házsor délnyugati végénél helyezkedik el.

OBNR 100 SNR 455

Közel nyugat-kelet tájolású, bal vállára fektetett, erősen zsugorított személy váza. Arca déli irányba néz. Váza erősen töredékes állapotú, de a fektetés póza jól megfigyelhető. Karjait könyökben behajlították, és erősen a törzs és az arc elé húzhatták. Lábait is térdben meghajlították és olyan erősen húzták a medence irányába, hogy sarokcsontjai szinte érintik a medencéjét. A temetkezést magába foglaló gödör betöltésének két jellegzetesen eltérő rétege közül került elő, az OBNR 100-as számú gödör felső omladékos rétege (SNR 100) alól és a paticsos kerámiában és állatcsontban gazdag (SNR 450) rétege felől. Ez alapján feltételezhető, hogy a temetkezés még az OBNR 100-as számú gödör melletti háztartás élete során, az épület elbontását vagy megújítását követő planírozás előtt került elhelyezésre, az addigra már részlegesen feltöltődött gödörbe. Pontos emiatt az elhelyezési mód miatt nem volt megállapítható, hogy a váz környezetéből előkerülő tárgytöredékek a sír kiásásakor, vagy azt megelőzően kerültek a gödör betöltésébe.

OBNR 402 SNR 470

A házakkal megegyező irányú északkelet-délnyugat tájolású, kisméretű sír. A feltárásakor egy fiatal személy, erősen töredékes, rossz megtartású váza került elő. A váz töredékessége ellenére is jól megállapítható volt, hogy a temetkezés rítusa zsugorított, a

⁴ Kalicz–Makkay: 1977. 64–83.

testet a bal oldalára fektették. A karjait könyökben behajlították és a kézfejeit az arca elé helyezték. Lábaik is behajlították és a medencéhez közel felhúzták. Melléklete nem volt.

A temetkezések közös jellemzője a korszakban általános zsugorítás, mely mindhárom váz esetében elég erősen történt. Egy esetben (OBNR 294) biztosan nem volt az elhunyt mellett melléklet, két esetben csak feltételezhetjük ugyanezt. Az SNR 455-ös számú sír esetében a temetkezést befoglaló objektum betöltésében található több tárgytöredék, az SNR 470-es számú sír esetében pedig a sír sekély és töredékes mivolta miatt nem volt megállapítható, hogy helyeztek-e bármilyen mellékletet a vázak mellé.

Az, hogy a két különálló ház sor egymáshoz időben hogy viszonyult, egyelőre nem állapítható meg. Jól megfigyelhető azonban, hogy szerkezetük közel azonos és mindkét esetben a házak helyéhez igazodnak a zsugorított temetkezések is. Továbbá megfigyelhető az is, hogy a két házsortól közel azonos távolságra található egy kút (OBNR 352) is.

A két ásatáson megfigyelt ház sor jól kivehetően látszik a feltárások előtt végzett magnetométeres felméréseken is. Mindkét esetben jól látható anomália-sor jelezte előre az objektumok jelenlétét. Mindkét ház sor esetében megfigyelhető, hogy a sorok túlnyúlnak a jelenleg régészetiileg megkutatott területeken. Ami ennél is figyelemre méltóbb a további kutatások szempontjából, az az, hogy a jelenleg feltárt területektől északnyugati irányban a magnetométeres mérések eredményein egy hasonló anomália-sor figyelhető meg a tervezett autópálya nyomvonalán belül. (6. és 7. ábra)⁵

A ház sorok objektumai közül kiemelendő az OBNR 364 SNR 418-as jelenség. Egy 700 cm hosszú, 260 cm széles átlagosan 100 cm mély gödör felületén nagy mennyiségű paticsot és kerámiatöredéket figyeltünk meg. A leletekben gazdag hamus rétegek kibontásakor egy kisméretű agyagszobor töredéke került elő.

Agyagszobor (8. és 9. ábra)

12,8 cm magas, 3,7 cm vastag, homokos, pelyvás, kerámiázúzalékos soványítású, külső felületén világosbarna, törésén feketére égett plasztika. A tárgy egy jól kidolgozott férfiábrázolás. Arcának főbb jegyei, mint az orr, a fül, a pofadomborulatok és az áll jól felismerhetően plasztikusan kidolgozottak. A szemek és a száj valamilyen vékony, lapos szerszám által erőteljesen benyomkodottak (a száj 4 mm mély), az orlyukak beszürkáltak. A hajas fejbőrt az arctól elválasztó részen egy külön anyagból

⁵ A magnetométeres felmérést az Archeodata 1998 Bt. munkatársai végezték, Márkus Gábor vezetésével, ezúton is köszönöm neki, hogy engedélyezte a felmérési eredmények részbeni publikálását.

felvitt elem töredéke látható, mely nagyrészt letörött, itt szabadon megfigyelhető a szobrocscsa alapjául szolgáló agyaghenger anyaga.

Karjai csak töredékesen megfigyelhetők, jobb karja teljesen hiányzik, bal karjának csak a törzshöz legközelebbi szakasza maradt meg. Ezen a szakaszon a kar lefele tart. Hasának domború mivolta plastikusan kiemelt, jó karban lévő személyre utal. A has ábrázolását erősíti, az anatómiailag pontosan elhelyezett, beszúrt köldök. A köldök alól 1 cm-re indul, a test egyéb méreteihez képest túlméretezett, férfi nemiszerv és a plastikusan kidolgozott herék. A pénisz töben letörött. A törzs alsó szakaszából indulnak a vastag hengeres lábak, melyek töből hiányoznak. Az idol ábrázolás szerinti hátoldalán a nemi szervekkel átellenesen a fenék töredékes plastikus ábrázolása látható, amin jól megfigyelhető a farpofa kiképzése. A farpofák között egy kerek lyuk is megfigyelhető. Hátán továbbá, másodlagos égésből származó, szürkés elszíneződés figyelhető meg.

Az idol készítése technológiájának rekonstruálásához jó alapot adnak a töredékes részek körül megfigyelhető, nagy kiterjedésű foltszerű kitörések és repedések. Ezek alapján az idol készítése során először a törzs alapját adó, tömör agyaghengert készítették el, majd a különböző plastikus elemek kerültek ráillesztésre, mint a fej arci és hátsó része, a karok, a lábak, a nemiszervek és a fenék. Ezek után kerültek elhelyezésre a beszürkált, benyomkodott elemek. Mindezek után, de még az égetés előtt, valamilyen dísz kerülhetett a szobor nyakába, ami a bal vállától a mellkas közepéig fedte a tárgy felületét annak kiégetése során, fekete elszíneződést okozva annak felületén. Az, hogy ez a dísz a jobb vállon is elhelyezésre került-e, nem állapítható meg a váll töredékessége miatt, de valószínűsíthető a szimmetrikus díszítés. Végül a kiégetés után az idolt teljes felületén vörös pasztózus festéssel látták el.

Az, hogy az idol álló vagy ülő pozícióban volt, nem egyértelműen eldönthető, de a lábak indítása alapján, melyek függőlegesen nyúlnak ki a törzsből, inkább egy álló alakra utalnak. Az ülő szobrok esetében a medence és a lábak vízszintesen kerülnek kialakításra, és gyakran egybeépítik őket az ülőalkalmatossággal.⁶ Ennek nyomai esetünkben abszolút nem figyelhetők meg.

A szobrocscsa ábrázolási stílusa elég realisztikus, a jól kidolgozott kerek arc, a végtagok, a kidomborított pofák, az anatómiai helyzetben lévő részletek, mind-mind arra utalnak, hogy nem egy elvont, stilizált alakról van jelen esetben szó. Az egyetlen részlet, ami a szobrocscsa nem átlagos mivoltára utalhat, az a túlhangsúlyozott férfi nemi jelleg. Ezek alapján a tárgy jól illeszkedik a korszakból már megismert férfiábrázolások közé.⁷

⁶ Hansen: 2007 .Taf. 92,4; Taf. 119–120.

⁷ Hansen: i. m. Taf. 19, 2; Taf 112, 1–2.

Kerámia

A lelőhelyen előkerült leletanyag általános jellemzője a homokos, pelyvás, kerámiazúzalékos soványítás és a barnássárga-fekete-barnássárga szendvicsszerkezet.

Jellemző edényformák

Tálak (10. ábra 1. kép; 11. ábra; 13. ábra)

Darabszámát tekintve a tálak töredékei a legjellemzőbb részei a leletanyagnak. Előfordulnak gömbös testű, kisméretű formák, valamint széles, nagyméretű egyenes falú formák is. Jellemző még az elliptikus alakú alacsony falú, vastag falvastagágú halsütő tál forma is.

Csőtálpas formák

A lelőhelyen előforduló csőtálpas edények szinte minden alkalmazott edényformával együttesen előfordulnak. Az általános, széles, egyenes falú tálak a leggyakoribbak, de a bikónikus fazékformák is megjelennek csőtálpra emelve. Méretükben is változatosság, előfordulnak az egészen alacsony talpcsőszerű kiképzések, a magas, hengeres, alig kiszélesedő, az erősen széttartó kiszélesedő és a harangszerű edények is. Különleges példánya ezeknek az a töredék, melyen a karcolt díszítés mellett jól megfigyelhető, hogy az ívesen kialakított csőtálp falát több ízben négyyszögletes mezőkkel áttörték.

Fazekak (10. ábra 2. kép; 12. ábra 2. kép)

Talpcsöves, csőtálpas és talp nélküli változatok egyaránt megtalálhatóak a lelőhely anyagában. Jellemző formája a magasra emelkedő, váll vonalban ívesen megtörő, behúzott vállú forma. Ezt a típust gyakran látják el hengeresen felemelkedő, alacsony peremmel vagy felhúzott nyakkal.

Szűrők, kiöntő edények

Kévs töredéken fordul elő, de megtalálhatóak a leletanyagban a szűrőedényekre jellemző kiszürkálással rendelkező darabok. Egy ívelten felhúzott fazéktöredéken a válltörésen egy hengeres, enyhén felfelé húzott kiöntőcső végén került kialakításra a szűrő rész. A szűrő belső felületén látható anyagfelesleg alapján az edény külső felülete felől a belső felület irányába szürkálták ki a lyukakat.

Kiöntőcső önmagában is elfordul, aszimmetrikus, felülről teljesen nyitott hengeres képletként helyezték egy ívesen felhúzott falú fazék oldalára a perem alá.

Hombárok (14. ábra)

A lakóépületekhez kapcsolódó objektumokban nagy mennyiségű, vastag falú, magasra felhúzott, nagy űrtartalmú élelemtároló edény töredéke került elő. Falvastagságuk több ízben meghaladta a 4-5 cm-t is.

Díszítések

Plasztikus díszítések

A plasztikus díszítő motívumok közül a bütyökdíszek alacsony arányban fordulnak elő a leletanyagban, ezek főként kismértékben kiemelkedő, hengeres testű bütykök, melyeket az edényfal kinyomásával hoztak létre, vagy olyan rátett gömbölyű bütykök, amiket vízszintesen átfúrtak.

Jellemző a plasztikus díszek között a barbotin díszítés is, ami a nagyméretű edények sajátja a lelőhely anyagában. Előfordul teljes felületen elsimított *schlickwurf*-ként felvitt agyagréteg és a szalagszerűen rátett, benyomkodással díszített borda is. Ezek a bordák főként az edény nyakának és vállának határvonalán kerültek elhelyezésre, benyomkodásuk pedig ujjheggyel, illetve körömmel történhetett. Ritkább esetekben a vízszintes bordákból enyhe ívben meghajló, az edény hasának irányába induló, további bordákat is illesztettek.

Karcolt minták (10. ábra; 11. ábra; 12. ábra 1. kép)

Az edények felületén nagyon gyakori a karcolt minták jelenléte, önállóan csak közepes méretű, bomba alakú edényeken fordulnak elő, rövid szakaszokból álló „esőmintha”-szerű elrendezésben. A többi edénytípuson a karcolt minták a festéssel együttesen fordulnak elő, a festett mezőket határolva. Hullámos, vagy egyenes párhuzamos vonalaként a perem alatt vízszintesen, vagy a díszített csőtálpak esetén függőlegesen.

Festett díszek (10. ábra 1. kép; 13. ábra)

A festett minták alapját vékonyan megrajzolt, párhuzamos vonalak adják, melyek a karcolt vagy a festett keretek által határolt mezők, vagy szalagok tereit töltik ki. Az

alapszínek a vörös, a fehér, de uralkodó a fekete vonalak jelenléte is a díszítő motívumokban. A vörös és a fehér színek inkább a minták alapjait adják. A vonalminták fésűszerű elrendezésben az edények teljes felületét is díszíthetik.

A fekete festett vonaldíszek hasonló formában megjelennek az Esztár-csoport több településén is, mint a Berettyószentmárton-Morotva⁸, Debrecen-Tócó-part⁹ és Tiszavasvári-Keresztfal¹⁰. Ez alapján a lelőhely az Esztár-csoport fejlődésével egy időben már létezhetett. A geometrikusan berajzolt, fekete festés megjelenése alapján a lelőhely leletanyaga párhuzamosítható a Berettyóújfalú-Herpályon¹¹ feltárt leletanyag tárgyaival is. Számos olyan edényforma azonban nem található meg a Somota-dűlői anyagában, ami a tell település esetében jellemző volt.¹² Ez alapján a kettősség alapján a lelőhely anyag nem értékelhető egy-egy kultúra tisztán történő megjelenéseként, inkább olyan közösség anyagi hagyatékaként, melyre mindkét anyagi kultúra hatással volt.

Irodalom

DOMBORÓCZKI László

2001 Településszerkezeti sajátosságok a középső neolitikum időszakából, Heves megye területéről. In: Dani János–Hajdú Zsigmond–Nagy Emese Gyöngyvér (szerk.): *MÓMOSZ I.* Debrecen, 64–83.

2009 Settlement structures of the Alföld Linear Pottery Culture (ALPC) in Heves County (North-Eastern Hungary): development models and historical reconstructions on micro, mezo and macro levels. In: Kozłowski, Janusz Krzysztof (ed.): *Interactions between different models of Neolithization North of the Central European agro-ecological barrier.* (Prace Komisji Prehistorii Karpat 5.) Kraków, 75–127.

HANSEN, Svend

2007 *Bilder vom Menschen der Steinzeit. Untersuchungen zur anthropomorphen Plastik der Jungsteinzeit und Kupferzeit in Südosteuropa.* Teil I: Text. Teil II: Tafeln 1–532. Archäologie in Eurasien, 20. Mainz.

KALICZ, Nándor–MAKKAY, János

1977 *Die Linienbandkeramik in der Großen Ungarischen Tiefebene.* Budapest

⁸ Sz. Máthé: 1979. III. tábla, V. és VI. tábla

⁹ Kalicz–Makkay: i. m. Taf. 182, 12, 22, 23, 24

¹⁰ Kalicz–Makkay: i. m. Taf. 181, 1;

¹¹ Kalicz–Raczky :1986. 105.

¹² Kalicz–Raczky 1986. 37.kép 10–11.

KALICZ, Nándor–RACZKY, Pál

- 1986 Ásatások Berettyóújfalu-Herpály neolitikus és bronzkori tell-településén
1977 és 1982 között. I. Újkőkor (Neolitikum). In: Módy György (szerk.):
A Bihari Múzeum Évkönyve IV–V. Berettyóújfalu, 63–128.

SZ. MÁTHÉ Márta

- 1978 Újkőkori település Berettyószentmárton-Morotva lelőhelyen
(Neusteinzeitliche Siedlung Im Fundgebiet Berettyószentmárton—Morotva).
Dankó Imre (szerk.): *A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1978 (1979)*,
Debrecen, 35–56.

Gábor Kocsis-Buruzs

***Preliminary report of the archaeological excavations
on northern part of Berettyóújfalu-Somota-dűlő 2. site***

The archaeologist of the Salisbury Archeological Ltd. on the behalf of Déri Múzeum, Debrecen, carried out an excavation on the site of Berettyóújfalu-Somota-dűlő. These archaeological works linked to the building process of the M4 motorway. During the archaeological excavations 470 phenomenon was revealed 42 of them contained Linear Pottery finds what defined the development of the Berettyó region during the middle neolithic. Based on the phenomena in the northern part of the site two distinct rows of houses have been identified. North from the excavation area and additional row of houses have been revealed by geomagnetic survey. During the examinations of the phenomena associated with the houses a short chronological frame could be set. In one of these pits an exceptionally realistic idol was found. According our examinations people of the Esztár-group and the nearby Herpály-tell had a great impact on the development of this neolithic settlement.

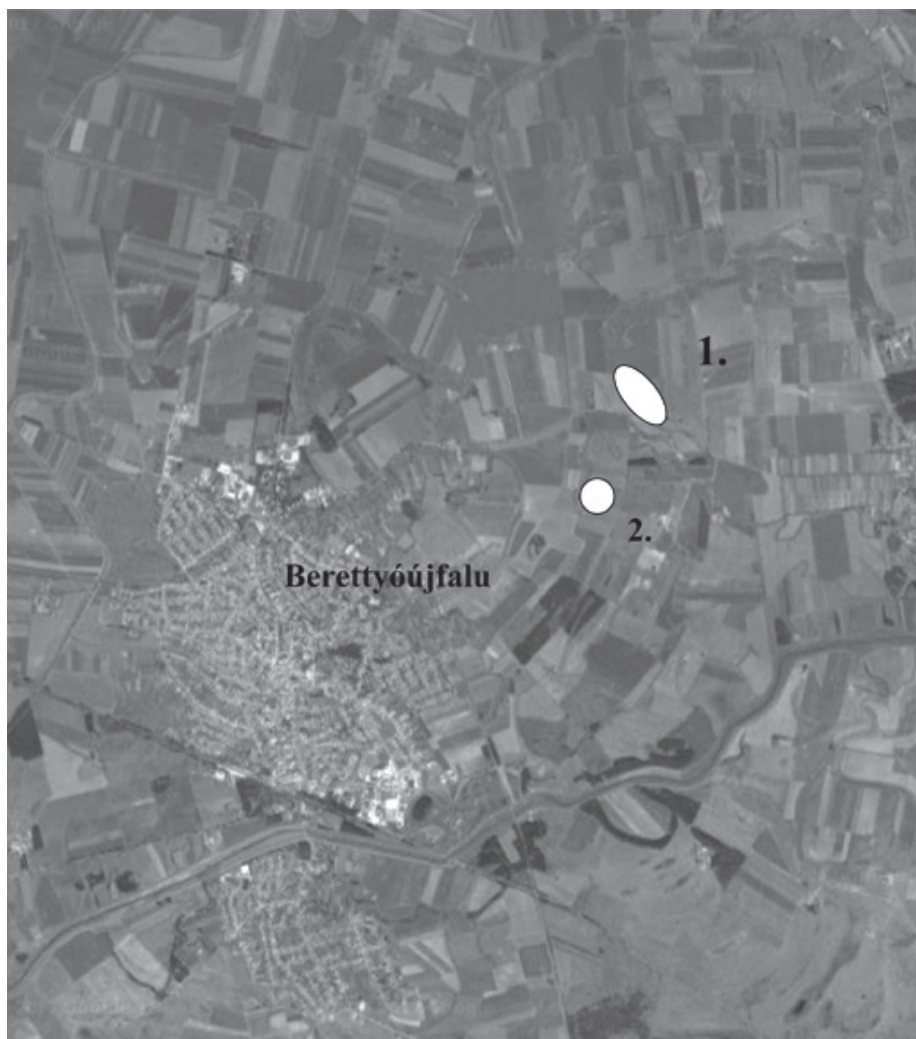
Gábor Kocsis-Buruzs

***Vorläufiger Bericht über archäologische Ausgrabung des nördlichen Teils vom
Fundort 2 in Berettyóújfalu-Somota-Flur***

Zwischen 26. März und 01. Juli 2015 führten die Mitarbeiter von Salisbury Régészeti Kft. im Auftrag des Museums Déri in Debrecen vorläufige Freilegung in den Gebieten, die durch Investitionen in Verbindung mit dem Erbau der Autobahn M4 gefährdet sind. Bei der Ausgrabung erschlossen wir 470 archäologische Befunde, davon 42 Stück enthielten den typischen Fundstoff der Linienbandkeramik der Tiefebene, welche die mittelneolithische Entwicklung der Region von Berettyóújfalu determinierte. Aufgrund der Befunde ließen sich zwei differenzierbare Häuserreihen in dem nördlichen Teil des Fundortes wohl identifizieren. Außer den freigelegten Hausreihen wurde eine weitere Hausreihe weiter nach Norden vom Ausgrabungsgebiet. Bei der Untersuchung der Hausreihen konnte die innere kurze Datierung der Siedlung skiz-

ziert werden. Aus einem Objekt an den Hausreihen kam auch ein einzigartiges Menschenbildnis ans Licht. Auf die Sachentwicklung der Siedlung übten die Esztár-Gruppe, die bestimmend für die neolithische Entwicklung des nordöstlichen Teils vom Karpatenbecken war, sowie die Bevölkerung vom Tell in Herpály in unmittelbarer Nachbarschaft eine starke Wirkung aus.

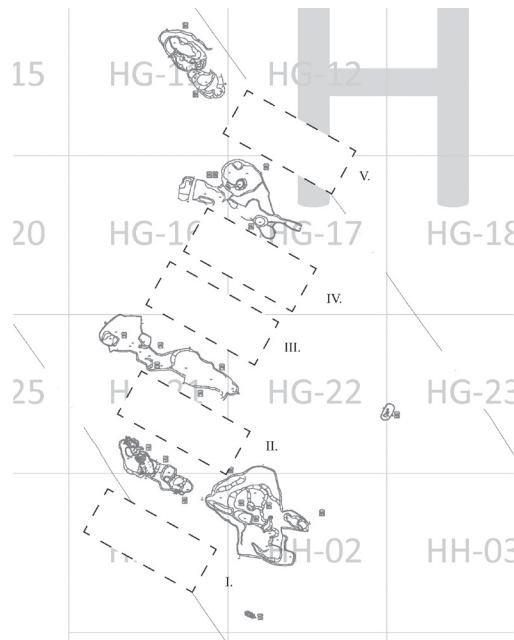
KÉPMELLÉKLET

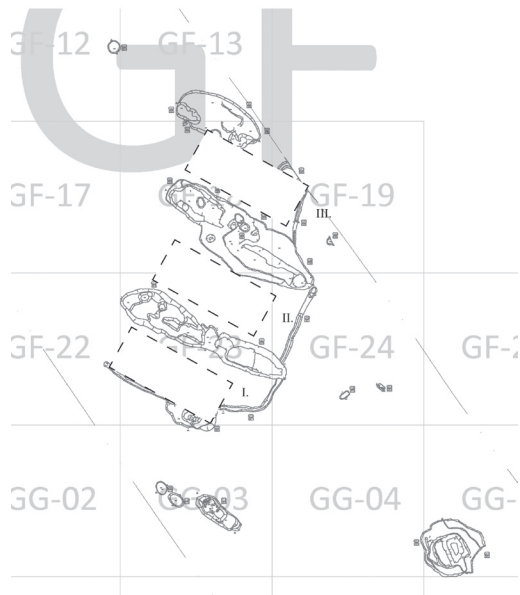
1. ábra 1. Berettyóújfalu-Somota-dűlő 2. észak; 2. Berettyóújfalu-Herpály

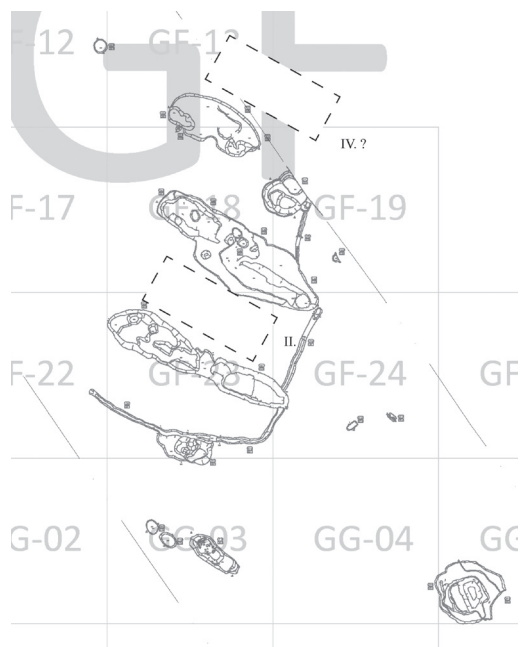
2. ábra A szövegben említett objektumok elhelyezkedése a feltárt területen.

3. ábra. Déli házsor

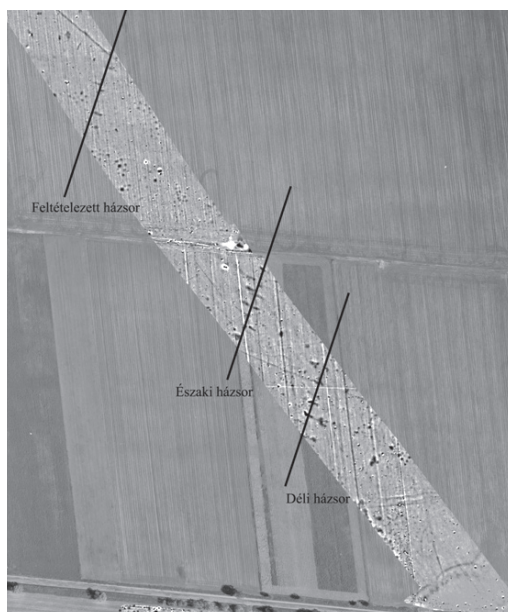
4. ábra. Északi ház 1. fázisa

5. ábra. Északi ház 2. fázisa

6. ábra. A lelőhely magnetométeres vizsgálatának eredménye

7. ábra. A lelőhely magnetométeres vizsgálatának eredménye, kiegészítve a feltárt és a feltételezett házsorok helyzetével.

8. ábra

9. ábra

1.

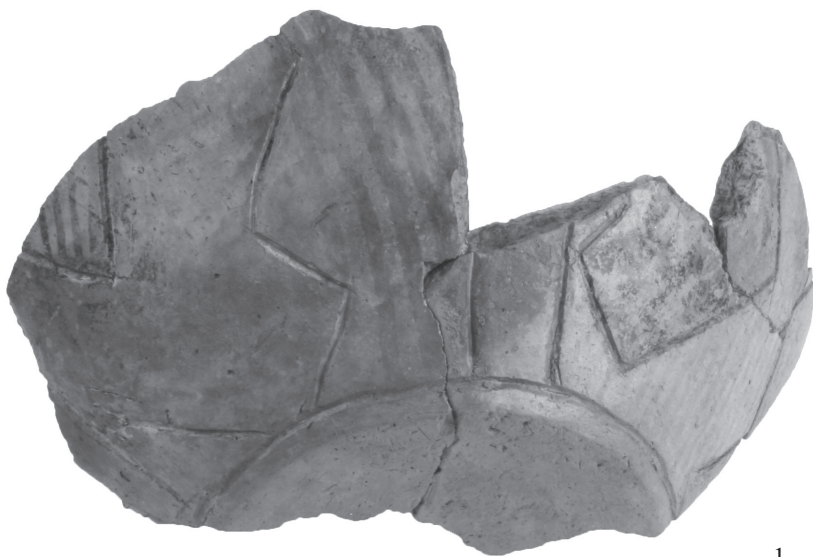

2.

10. ábra

11. ábra

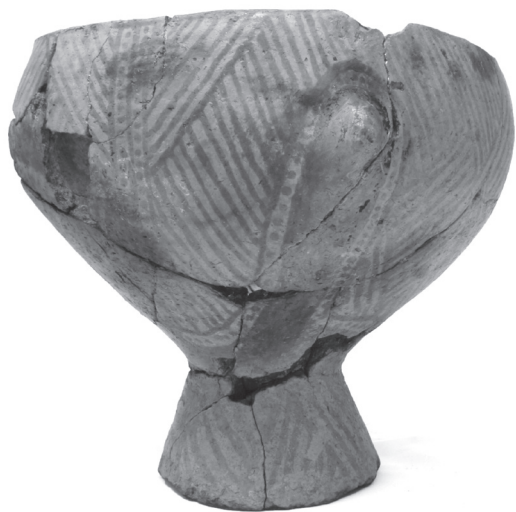

1.

2.

12. ábra

13. ábra

14. ábra